

posebno posvetovanje o „Zvezi slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic“.

Čeprav so bili delegati in delegatinje že utrujeni zaradi triurnega delegacijskega zborovanja „Zaveze“ in čeprav je bilo že pozno in so hiteli neštajerski delegati iskat prenočišča in večerje, vendar so Štajerci še vztrajali in ostali v dvorani, da se med seboj posvetujejo, kako bi se dalo omenjeno „Zvezo slov. štaj. učiteljev in učiteljic“ oživiti, kar jasno kaže veliko zanimanje, ki ga ima štajersko učiteljstvo za to svojo deželno organizacijo.

Tov. Šijanec poroča, kako se je godilo slov. delegatom pri letošnjem zborovanju „Lehrerbunda“ v Gradcu, ker bi po pravilih te delegate bila morala „Zveza“ odposlati in ne posamezna učiteljska društva. Le razumnemu in taktnemu nastopu tov. Slanca, ki je situacijo koj izprevidel, se je zahvaliti, da „Lehrerbund“, ta za nas štajerske učitelje — tako slovenske kot nemške — važna organizacija, ni šel v nič, in sicer zaradi nedelavnosti „Zveze slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic“. Razni govorniki so še potem poročali to in ono, kaj se je že vse storilo, da bi se oživel to „Zvezo“, a vse je bilo brez uspeha. Končno je bil soglasno sprejet predlog tov. Peska, da naj delegati in delegatinje o učiteljskih društvih poročajo o tem posvetovanju ter naj predlagajo, da naj učiteljska društva zahtevajo občni zbor „Zveze slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic“. — Občnega zbora še ni bilo nobenega, razen ustanovnega. — Določilo se je tudi, naj bo občni zbor v Celju v prvi polovici decembra t. l., in če bi vodstvo, oziroma odbor ne hotela sklicati občnega zbora te „Zveze“, se je naprosil in pooblastil tov. Gnus, da skliče onshod slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic še pred Božičem t. l., da se reši zadeva o „Zvezi“.

Pripoznavamo, da imajo člani vodstva te „Zveze“ že mnogo zaslug in tudi vemo, da imajo obilo narodnega in stanovskega dela, a vkljub vsemu temu — naša organizacija nikakor ne sme trpeti. Osebna nasprotja nekaternikov ne smejo biti ovira delovanju za interese celokupnega učiteljstva, temveč to ima pravico, da zahteva, da stopijo osebna nasprotja nekaternikov v ozadje pri interesih celote. In te pravice se štajersko slovensko učiteljstvo poslužuje, ko zahteva občni zbor te „Zveze“.

Če se „Zveza slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic“ ne oživi ter ne bo delovala, se tudi štajerski „Lehrerbund“ raz-

In česar sem se bal, se je zgodilo. V petek, 16. avg. t. l., sem šel kot navadno večerjat in prvo, kar je bilo, sem zagrabil „Sl. Narod“ in nehote najprej zagledam notico, ki je brzjavno naznanjala njegovo smrt...

Imel sem dosti — pustil sem večerjo, pustil svoj „rizling“, ki sem si ga privoščil vsak večer merico in sem šel.

Navdajala me je le ena misel, da Vekoslava Strmška ni več med živimi... In hipoma sem čutil, kaj smo vsi izgubili z njim:

Domači skrbnega in ljubega očeta...

Učiteljstvo svojega tovariškega očeta in zagovornika...

Ljudstvo svojega učitelja in svetovalca...

Narodna napredna stranka štajerska neutrudnega sotrudnika v voditeljstvu...

Črna noč je zakrila belo Ljubljano, in v mojo dušo se je naselila tema in praznosta... Plakala je za tvojo dušo, Vekoslav Strmšek!

ruši, in to bi bila velika škoda ne le za vse štajersko učiteljstvo, temveč prav posebej še za štajersko slovensko učiteljstvo. Mnogo perečih stanovskih vprašanj nam je še rešiti: regulacijo plač, službeno pragmatiko, odpravo tajne kvalifikacije itd. Vse to se nam — Štajercem — tem prej posreči, če bo vse štajersko učiteljstvo v stanovskih zadevah edino, če bo v skupni organizaciji močna falanga, ki bo res mogla kaj priboriti, ker priboriti si itak moramo vse, sami nam ne dajo ničesar! Če ne bo „Zveza slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic“ poslovala, ne izgubimo slovenski štajerski učitelji le podpore nemških štajerskih kolegov, temveč bo slovensko štajersko učiteljstvo izgubljena, razkrojena čreda, in sicer v lastno škodo in v posmeh stanovskim in narodnim nasprotnikom.

Toliko truda je stalo, da se je ustvarila vzorna učiteljska organizacija na Štajerskem! — Nemško štajersko učiteljstvo ima svoj „Verband“, slovensko pa „Zvezo“, obe združeni imata v narodnih in političkih stvareh proste roke ter sta popolnoma neodvisni drugo od drugega, a za skupne stanovske interese sta „Verband“ in „Zveza“ združeni v štajerskem „Lehrerbundu“, ker, kar zadene štajersko učiteljstvo, zadene nemško baš tako kot slovensko. V stanovskih zadevah je treba skupnega nastopa in dela nemškega in slovenskega štajerskega učiteljstva, dokler nam reže kruh skupni deželni zbor, dokler nam zapoveduje skupni deželni šolski svet, a kakor že rečeno, v narodnih in političkih zadevah hodita „Verband“ in „Zveza“ vsak svoja pota.

In ta vzorna organizacija bi naj šla zaradi naše brezbriznosti rakom žvižgat?! Pa tudi to ne velja da bi bila slovenska „Zveza“ le na papirju, ker sramotno bilo za nas slovenske štajerske učitelje, da bi bili le pasivni del v deželni organizaciji, da bi bili le za štafažo nemškemu kolegom, ker bi bili ti potem upravičeni, da bi nas gledali po strani in nas smatrali za manj vredne. A ravnopravni in upoštevani hočemo biti, to bo pa le, če ne bomo spali, temveč delali.

Sicer pa nismo le ljudski učitelji, temveč tudi učitelji ljudstva, in baš „Zveza slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic“ ima namen, da bi probudila in združila slovensko štajersko učiteljstvo za toli potrebno narodno delo. Ta „Zveza“ nam je v štajerskih stanovskih in narodnih zadevah tako potrebna kot ribam voda.

Prosim torej cenjene delegatinje in delegate, ki so bili pri tem posvetovanju v Radovljici, naj ne pozabijo o tem poročati v učiteljskih društvih in naj ne pozabijo predlagati, da naj učiteljska društva zahtevajo občni zbor „Zveze“ v prvi polovici decembra t. l. v Celju. Poziv za občni zbor se naj pismeno prijavi vodstvu „Zveze“ v Celje ter se tudi naj objavi v „Učit. Tovarišu“.

Zahtevajte „Učiteljskega Tovariša“ v vseh lokalih, kamor zahaja učiteljstvo!

Bik in deset hudičev.

Žalostna slika iz ljubljanske okolice.

Ne bomo se prerekali z „Domoljubovim“ urednikom, od katere hudobne roke je prejel dopis iz Rudnika, ki je bil približen v 25. številki t. l., ampak objavljamo danes iz dotičnega dopisa le-ta odlomek:

„Kdo je zmešal priletnemu Ogoreleu vso glavo? Kdo je Ogorelčevega sina pripravil na to pot, na kateri je sedaj? (Op.

ured : Gospoda Ogorelca sta prava, dobra prijatelja šole in naprednega učiteljstva.) Prvi vzrok je bil naš učitelj Petrič. Ta je začel iskati primerne družine, ker je doma ni dobil in hodil je okrog Ogorelca toliko časa, da je dosegel pri njem to, kar dela doma, namreč zgago po občini. Vso zagrizenost, ki je le našemu učitelju Petriču lastna, je zacepil v Ogorelca. Ako je bil vpliv Petričev na starega, izkušenega moža tako velik in poguben, kako poguben mora biti šele do šolske mladine.

Petrič sicer nima do velike večine otrok nobene moči, saj že otroci sami poznajo njegovo zagrizenost, ker jih v šoli izprašuje o pogovorih njihovih staršev — toda mi odločno zahtevamo in moramo vztrajno delati na to, da se Petriču vzame moč, zmešati samo enega rudniškega otroka. Mi ne moremo več trpeti, da bi ta — mōra — še ležala na naši šoli! Zato, rudniški možje, na noge — naj velja kar hoče — da se temu odpomore!

V svojem listu (v št. 37.) smo objavili dopis Ljubljančana. Ta piše med drugim : „Pretekli teden sem napravil par izletov v okolico in sem si pri tej priliki ogledal razne zanimivosti. Posebno pozornost sem obrnil šolam, o katerih sem čul, da so v ljubljanski okolici jako zanemarjene.*) V Rudniku sem občudoval prekrasno šolsko „palačo“. Ljubljančan je pripovedoval dalje, da je srečal v Rudniku tamošnjega župnika, ki ima največ zaslug, da imajo v Rudniku tako šolsko palačo. On namreč z rekurzi zadržuje zidanje nove šole. Neki kmet je rekel Ljubljančanu : „Naš gaspud znajo! Ljubljančan je tovariša Petriča zavidal, ker stanuje v tako lepi hiši, v kateri rastejo kar iz tal — p r a v e g o b e l . . . Ljubljančan je v svoji zafrkaciji in ironiji še marsikaj povedal, a danes mu svetujemo, naj napravi še enkrat izlet v Rudnik. Na šolski „palači“ bo zdaj zagledal duhovite napise, kakor : „Ivan Petrič je — Bik! Ivan Petrič je hudič.“ In poleg teh bo videl — hudiča — še devetkrat. Žalostno! Kaj takega je mogoče samo v Rudniku.

Soproga tovariša Petriča je sedela 13. septembra v vrtni goščavi v senici in pletla. Isti čas je prišel fajmoštrov učenec, recte mežnarček, meneč, da ni nikogar doma, prav potuhnjeno mimo k šoli in je z rjavo ilovico z debelimi in velikimi črkami na steno napisal sad — farovške vzgoje. Ko je prišel naš tovariš s svojimi 4 otroki z izprehoda domov, mu je soproga — plemenita in blaga žena po rojstvu in srečanju — seyeda povedala o tem dogodku. Petrič se je čudil, da je to storil potuhnjeni mežnar, a verjeti je moral to tem bolj, saj mu je bila pisava znana.

Drugi dan je bilo vpisovanje v šolo. Pri tej priliki je tovariš Petrič navzočim staršem povedal, kdo je storil hudobijo na šoli.

In fajmošter so zvedeli o tem. Pomagajte, ljudje božji, mežnar ni storil kaj takega! — tako je šel glas po vasi. — Učitelja homo tožili, prič je tudi zadosti — in hajdi k „dohtarju“!

Tam so napravili velikansko tožbo. Tovariš Petrič in soproga sta prejela — povabilo za obdolženca „K glavni razpravi o obdolžbi, sproženi zoper Vas zavoljo — prestopka zoper varnost časti.“**)

Obravnava je bila 30. septembra ob 11. uri dopoldne. Malo pred obravnavo je pristopil k tovarišu Petriču odvetnik dr. Poček, zastopnik mežnarjev, in ga vprašal, če sprejme pogoje — (najbrže take, kakršne je narekoval rudniški „gaspud“), da bo obravnava prej končana. Naš tovariš ga je nemilostno odslovil.

*) To je žalostna resnica!

***) Mi imamo to „Povabilo“ v rokah.

Zdaj je poklical sodnik oba obdolženca. Najprvo je govorila Petričeva soproga, potem pa tovariš Petrič. Sodnik je nato vprašal mežnarja : „No, fant, ali si pisal ti na šolo?“ In iz mežnarjevih ust — v katerih so zobje šklepetali — je prišel počasi glas — ja!

Sodnik je vstal in zarentačil : „Veš, fant, petindvajset si jih zaslužil na r . . !“

In kam naj se je skrila v tem trenutku — najboljši advokat? Razjarjen kakor obstreljen lev je skočil pred ubogega mežnarčka in vpil : „Ti lump! Ti lump!“ — Oddahnil se je tudi pred vratmi zbor prič, namreč farovski hlapec, farovska dekla in druge žene, ki so jih „gaspud“ zbobnali skupaj — proti tovarišu Petriču in njegovi soprogi, meneč : Smo že zmagali!

In mladi mežnar je za resnico že zdaj prejel „žegnano“ kazn. „Gaspud“ fajmošter so ga takoj drugi dan spodili iz farovža.

Tako znajo „gaspud“ iz Rudnika!

Lep dušni pastir je res ta „gaspud“! Že dolgo vrsto let poizkuša na razne načine ugonobiti našega tovariša. Zdaj se je lotil še celo — učiteljeve žene! Ta duhovna posoda ne pomisli, koliko smrdljivega masla ima na svoji puhli glavi. Ni še pozabljeno, kaj vse se je že godilo v rudniškem župnišču! Tudi najbolj zabiti ljudje, kakršnih je v ljubljanski okolici še mnogo, morajo slednjič izpregledati. In v Rudniku so to farško gonjo obsodili s tem, da ne hodijo boljši možaki nič več poslušat župnikovega hujskanja. Pri nedeljskih službah božjih vidiš, dragi Ljubljančan, samo otroke in nekaj žensk in ducat analfabetov — boljših posestnikov ni več v cerkev.

E, vera peša, pa zakaj? Kdo je temu kriv? Sedem let ni v rudniški cerkvi niti orgljanja, dasiravno župnik do sledno vsako leto znesek za organista pobere do zadnjega vinarja. Kakšno pa je petje v cerkvi, si lahko mislimo. Razložka med oštarijskim in cerkvenim petjem tukaj ni spoznati.

Pa pustimo rudniško zanemarjeno cerkev, ker nas slednjič nič ne briga, saj tukaj mi nismo gospodarji. Gospodarji smo pa v šoli — in tukaj ne trpimo, da bi nahujskana svoja odločevala. In v Rudniku ima glavno besedo zopet le župnik. S pomočjo svojih podrepnikov je postal letos predsednik kraj. šol. sveta, slavni c. kr. okrajni šol. svet ga je imenoval pa še krajnim šolskim nadzornikom.*) Mož ima torej neomejeno moč nad rudniško šolo in njenim učiteljem — torej se mora vse zgoditi po župnikovi volji.

Krajni šolski svet sestoji iz župnika, potem iz treh njegovih podrepnikov, izmed katerih dva niti svojega imena ne znata podpisati, in pa še učitelj je zraven. Vemo, kakšni so sklepi takih krajnih šolskih svetov! Kar župnik reče — to drži, če hudič ni, zlasti ako je še učitelj popustljiv. In rudniški župnik ne more in ne more slišati o naših listih „Zvončku“ in „Popotniku“. Že nad dve leti se ruje naš tovariš s krajnim šolskim svetom zaradi tega. Pomoči je prosil pri okrajnem šolskem svetu, a kakšno je dobil — ako je je sploh kaj dobil — tega mi ne vemo, vemo pa da je rudniška šola na dolgu že dveletno naročnino na oba lista.

Ravno v Rudniku je najbolj jasno dokazano, kam pridemo, ako bi imeli farji šolo v rokah. Vse šolske oblasti so odločile, da se mora tukaj šola razširiti, ker je nad 200 šoloobiskujočih otrok in da se mora zgraditi novo šolsko poslopje — pa vse zaman! Da, ob takih razmerah se vse neha! Šolske oblasti, kje ste? Na tak način ne pridemo nikamor.

*) To je — uradno izzivanje. Škandal!

To smo zapisali z najboljšim namenom, da svet zve, s kakšnimi razmerami se bojujemo učitelji pri svojem težavnem poklicu. In takih razmer, do skrajnosti žalostnih, je največ v ljubljanski okolici. O Rudniku pa vzkliknemo še enkrat: Oj, srečni kmetje, srečna vas! Ubogi tovariš Petrič! Uboga rudniška mladina!

Izpred upravnega sodišča.

Vpokožitev ravnatelja J. Lapajneteta pred upravnim sodiščem na Dunaju dne 15. junija t. l.)

(Konec.)

Sledeče pa, za katero sem v rekurzu ponudil v slučaju potrebe dokazila, naj služi v dokaz, da je šolska oblast do naj-novejšega časa, tudi po 9. marcu 1905, moje sposobnosti očitno priznavala.

Okr. šol. nadz. g. Albin Belar, ki je nadzoroval mešč. šolo meseca julija 1905 skozi več dni, je po nadzorovanju dne 15. julija sklical konferenco učnega personala, da mu priobči uspehe vizitacije. Bil je z učnimi uspehi jako zadovoljen, a meni se je zahvalil z besedami: Ich danke Ihnen im Namen des Dienstes für die Fortschritte der Schule; es freut mich, daß die Verfügungen, die ich getroffen, Früchte getragen haben.“

Pri razpravljanju o posameznih predmetih me je g. nadzornik pohvalil, daß er in einigen Klassen eine gewandte deutsche Aussprache konstatieren konnte.“

Da se uveri vsaj o nezanesljivosti, moje vpokožitev provzročivšega, zvedeniškega mnenja šolske oblasti, naj blagovoli visoki sodni dvor ti dejstvi primerjati z razlogi dekreta z dne 15. julija 1900, št. 3417, ki se istega dne niso upali, „me deklarirati za voditelja ljudske dvorazrednice“, ter me dolžili: „auf die Erzielung der so wichtigen Sprechfertigkeit sehen Sie bei den Schülern gar nicht“!?

Ako se še uvažuje, da me je šolska oblast dolgo časa nadlegovala, naj prosim iz razloga telesnega vprašanja za vpokožitev; da se je o taki priliki okr. šol. nadzornik izrazil „Herr Direktor, Sie haben sich viele Verdienste um die Schule erworben; schreiten Sie um die Pension ein, wir werden für einen ehrenvollen Rückzug sorgen“ in je predsednik okr. šol. sveta obljubo tolmačil tako, da mi bodo šteli eno leto več v pokojnino; ako se še ne pozabi, da so mi za naslednika imenovali kolego, katerega učne sposobnosti je sedanja šola nadzirujoča oblast enako črno slikala kakor moje, potem se mora priti do prepričanja, da pomanjkanje učnih in voditeljskih sposobnosti ni bilo nikdar pravi vzrok moje vpokožitve.

Odlok c. kr. dež. šol. sveta z dne 15. julija, št. 3417, je navedel vsaj nekaj dejanskega stanu, iz katerega je izvajal vpokojitveni razlog.

Jaz sem v vložnem rekurzu izpodbijal ta dejanski stan kot neresničen, oziroma pomanjkljivo ugotovljen.

Proti očitaniu, „daß ich beim Geschichtsunterrichte den Schülern nicht zusammenhängend erzählen, sondern auf bunt aneinander gereihete Fragen kurz antworten lasse“, sem odgovarjal, da zgodovine po izkazih šolskega kataloga sploh že pet let ne poučujem.

Proti očitaniu, da dajem učencem prelahke in prereditelne naloge, sem opozoril, da sloni na zmoti to mnenje dež. šol. nadzornika, ki je v naglici mislil, da je pregledal zvezke

vseh razredov, a je videl le prve vaje prvega razreda mešč. šole.

S pavšalnim očitaniem, „da ne vodim uradnih spisov“, sem se čutil žaljenega na svoji časti ter prosil ministrstvo, naj me, ako po posebnem odposlancu ne konstatira neresničnosti te dolžitve, pripusti vsaj k sodnemu dokazu iste.

Branil sem se tudi protivsem ostalim dolžitvam in stavil stvari primerne predloge.

Toženo naučno ministrstvo ne le ni sprejelo teh predlogov in ni ovrгло resničnosti mojih ugovorov, temveč je brez vsake potrebe, brez vsake podlage in brez utemeljitve odloka dež. š. sveta na mojo pritožbo reformiralo v mojo škodo (in pejus), ker je razširilo ugotovitev moje učne nesposobnosti na vrsto let! Da tako postopanje ne odgovarja ne zakonu ne resnobi slučaja, najmanj pa ugledu najvišje šolske oblasti, je jasno vsakomur.

Sledeči dogodki, ki so se vršili neposredno pred sklepom dež. š. sveta, da se proti meni uvede vpokojitveno postopanje, naj dokažejo, da organi, ki jih je odposlala šolska oblast nadzorovat moje službovanje, niso bili neprizadeti nadzorniki, torej niso mogli podati objektivnih referatov; na katere se sedaj sklicuje naučno ministrstvo.

Okr. š. nadzornik g. Albin Belar je prišel koncem šolskega leta 1903/04. Na moj vdani pozdrav odgovori: „Hat Er sein Pensionsgesuch noch nicht überreicht?“ Te besede so našle pot tudi v javnost, in jih vlada nikdar dementirala.

Meni ni do tega, da zve visoki sodni dvor, v kakem tonu si dovoljuje na Kranjskem okr. š. nadzornik obdejavati z ravnateljem mešč. šole, četudi zanj nisem prejel nobenega zadoščenja. Priobčujem pa nadzornikove besede, ker so po m. m. argument iz njegovih lastnih ust, s kakim namenom me je prišel nadzorovat in kak rezultat je hotel doseči s svojim nadzorovanjem.

Neposredni povod k vpokoženju je dal referat dež. š. nadzornika g. Franca Levca o njegovem nadzorovanju. Ko sem zvedel za vsebino tega neverjetnega poročila, sem se osebno podal k g. nadzorniku. Tedaj je g. Levec izrecno obžaloval, da je bil po smrti svojega sina zadržan, udeležiti se dotične seje dež. š. sveta, v kateri se je v njegovi odsotnosti prečital njegov prenatrjeni referat in na njega podlagi sklenilo vpokojitveno postopanje. Obžaloval je dalje, da ni več v njegovi moči zadržati uvedenega postopanja.

Ako je oddal g. nadzornik sam o svojem referatu tako sodbo (in zato sem ponudil dokaz), potem tudi ministrstvo ni smelo obtičati na besedah tega referata.

Ker sega ministrstvo vrsto let nazaj, in ker najbrže izrečena mi ukora nista ostala brez vpliva na postopanju dež. šol. sveta, zato si dovoljujem pojasniti tudi genezo teh dveh kazni. Prvi ukor se mi je izrekel po prizadevanju prejšnjega predsednika okr. š. sveta, proti kateremu sem zastopal mnenja, da je prva instanca mešč. šole nadzirujoče šolske oblasti krški krajni in ne okrajni š. svet, kakor je on hotel. Visoko upravno sodišče je o tem vprašanju razpravljalo dne 13. septembra 1899 ter v sodbi št. 13.991 zavrnilo pravni nazor okr. glavarja in pritrdilo mojemu. Vkljub temu in vkljub moji prošnji se mi pa izrečeni ukor ni preklical.

Za drugi ukor je skrbel sedanji dež. š. nadzornik. Zaradi netočne njegove informacije se me je obdolžilo, da sem zapravil važno uradno listino (učni načrt) izza ustanovitve šole (l. 1883).